

EL CALENDARI FESTIU MATARONÍ

Pere M. Ibern i Regàs
Imma Caballé i Martín

Nota: Per a la publicació de la comunicació titulada *El Costumari festiu a la Costa de Llevant* hem pres els aspectes referents a Mataró únicament, ja que la totalitat de l'article ha estat publicada a la revista "Arrel" núm. 9, desembre 1984. Pel que fa a les referències documentals del treball, cal fer esment bàsicament al *Bloc Mataroní. 1926* així com la bibliografia més imprescindible sobre festes populars d'autors com Joan Prat, Joan Amades, Jordi Pablo i Ramon Violant, entre d'altres.

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
<i>Gener</i>					
1	Cap d'any			Àpat festiu	Dinar familiar amb torrons, neules i xampany.
5	Vigília de Reis		Centre ciutat Ajuntament	Anar a rebre els Reis amb fogalls encesos. Cavalcada de Reis Fanalets	Antigament s'anava a esperar els Reis diàriament des del diumenge després de Nadal fins a la vigília de Reis.
6	Els Reis de l'orient			Tortell amb fava	A les postres de l'àpat és obligat prendre un tros del tortell amb sorpresa. Al que li toca —el Rei de la fava— ha de pagar el tortell de St. Antoni.

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
17	St. Antoni Abat	Els tres tombs		Cavalcada dels tres tombs Benedicció d'animals	N'hi ha notícies des del s. XVIII, organitzat per la Germandat de St. Antoni Abat. Actualment als tres tombs ja no són els traginers els protagonistes, sinó que predomina el lluïment.
25	La mort del porc St. Pau		Privat Pastisseries	Tortell de St. Antoni amb fava o sorpresa Tortells de St. Pau	Certes famílies, durant el gener, mataven el porc. Ritual comunitari. Els balls de carnestoltes començaven pel gener a les societats.
Febrer 2	La Candelera		Esgl. Sta. Maria	Celebracions litúrgiques	Veneració a la M ^a . de Déu de la Candelera, titular de l'Església.
3	St. Blai		Esgl. Sta. Maria	Panets de St. Blai	Antigament, ofici, i es repartien panets beneïts.
Abans del dijousgras	Dijous de comares		Privat	Berenar ofert per les padrines als fillols	

COMENTARIS

ELEMENTS BÀSICS

LLOC

CELEBRACIÓ

ADVOCACIÓ

DIA

	Dijous de comparses		Privat	Berenar ofert pels padrins als fillols Aplec i fontades als afores de la ciutat. Menjar: truita, botifarra i coca de llardons. Serenata i ball de plaça	Primer dia de carnestoltes.
	Dissabte de carnestoltes			Arribada d'en Carnestoltes. Pregó i comparses. Ball de disfresses.	Antigament era el dia en què les comparses desfilaven per la Riera i es feien batalles de confits de farina.
	Diumenge de carnestoltes				Representació de la fartanera d'en Carnestoltes, malaltia i agonia.
Inici quaresma	Dimarts de carnestoltes	Carnestoltes		Agonia d'en Carnestoltes Escudella	
	Dimecres de cendra	Enterrament d'en Carnestoltes		Berenar als afores de la ciutat. Processó d'enterrament. Lectura del testament. Crema d'en Carnestoltes. Col·locació de la Vella Quaresma. Torrades amb arengades	

DIA ADVOCACIÓ CELEBRACIÓ LLOC ELEMENTS BÀSICS COMENTARIS

Cada diumenge de quaresma	Serra la Vella			Captiri infantil Serrar una cama a la Vella Quaresma	La quaresma s'ha representat com una vella de set cames. Abans els nois anaven per les cases i preguntaven: <i>voleu que us serrem la vella?</i> Aleshores es fingia l'acció tot fent la cantatella.
	Sortida dels escolanets			Visita dels Escolanets anunciant el temps de quaresma.	Això es feia antigament i els escolanets tocaven una campaneta i assenyalaven els dies que s'ensenyarà doctrina.
Durant la Setmana Santa	Setmana Santa Diumenge de Rams			Regal del palmó pel padri. Benedicció de palmes, palmons i rams de lloret. Senyors i senyores. El Monument.	Abans els Senyors i Senyores, i altres llaminadures, es penjaven als palmons. Ara són les postres del dia.
Durant la Setmana Santa	El Salpàs "A matar jueus"		Pels carrers	Benedicció i aspersió de la sal per les cases Fer soroll, matraques, xerrac, carraques, tenebres.	Cerimònia de purificació. Es substituïen les campanes per matraques o tenebres. Els infants feien soroll amb xerracs per fer fugir els mals esperits o "matar jueus".

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
	<p>Dijous sant Divendres sant Dissabte sant</p> <p>al vespre</p> <p>Pasqua florida</p>	<p>Caramelles</p>	<p>Pl. Sta. Anna Pl. Major Pl. Constitució. Pels carrers</p> <p>Santuari del Corredor</p>	<p>Processó Processó Fira de bens</p> <p>Mona. Pastís que els padrins regalen als fillols. Els ous (reals o de xocolata) i les plomes tenyides són ornaments característics.</p> <p>Ofici. Sardanes, àpat col·lectiu.</p>	<p>Anaven a comprar el be per matar-lo i menjar-lo l'endemà.</p> <p>A la nit les colles de cantaires van per les cases tot fent cap-tiri i cantant els goigs o les corrandes populars de pasqua.</p> <p>El dia de pasqua a les 3 de la matinada el campanar de Sta. Maria tocava a ofici i processó.</p> <p>L'aplec del Corredor és i ha estat dels més distingits. La gent venia de tots els pobles veïns per tal de continuar una tradició secular i un trobament col·lectiu.</p>

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
Abril	Diumenge de pasquetes Primer diumenge després de pasqua	Combrregar general			Consistia a portar el Sant Viàtic als malalts i en processó a l'hospital.
14	Sant Telm	Fira del gremi de navegants		Oficis litúrgics	Ritual molt antic.
23	Sant Jordi	Fira de roses. Dia del llibre	Riera Sta. Anna	Llibres, roses	És propi del dia oferir presents entre enamorats.
Maig 3	La Invenció de la Santa Creu	Festa de la Santa Creu		Benedicció del terme. Captiri infantil. Concurs de Creus i Tabernacles.	Abans es feia la benedicció del terme de Mataró a l'ermita de Sant Simó. Els infants sortien amb uns Tabernacles florits i amb una Creu dient: <i>un dineret per la Santa Creu</i> . Ritus a la vegetació.
8	Sant Miquel	Aplec	Ermita		A l'ermita de St. Miquel de Mata es feia l'aplec corresponent.
11	Sant Ponç	Fira d'herbolaris	Sta. Anna Riera	Herbes remeieres, fruita confitada.	

DIA ADVOCACIÓ CELEBRACIÓ LLOC ELEMENTS BÀSICS COMENTARIS

15	Sant Isidre	Festa dels pagesos i llauradors		Ofici litúrgic	Antigament només ho celebraven els llauradors, els hortolans ho feien per la Mare de Déu de la Pietat. En temps més reculats es venerava per sant Nin i sant Non i sant Galderic.
	Pasqua granada	Fira de pasqua	Parc Municipal	Fira d'objectes i afers diversos. Fira d'atraccions	Abans era dedicada a oficis artesans, agricultura i ramaderia. Els canvis econòmics han fet canviar l'interès.
	Corpus			Celebracions religioses Processó	Dins la processó hi prenen part els gegants, l'àguila, els gremis, les institucions i el conjunt de clergues i preveres.
Vuitada de Corpus	Les enramades			Carrers guarnits. Jocs d'infants. Balls	Durant la vuitada de Corpus cada dia se celebrava en un carrer diferent una serenata.
	Festa de carrers				En èpoques més recents els diferents carrers celebren la festa del patró del carrer i així s'allarga més, enllà de la vuitada de Corpus.

DIA ADVOCACIÓ CELEBRACIÓ LLOC ELEMENTS BÀSICS COMENTARIS

Juny 23	Revetlla de Sant Joan			Fogueres, Focs d'artifici. Menjar coca. Balls. Fer passar pel roure per curar la trencadura.	Per tal de curar els infants afectats de trencadura es feien passar pel roure a les 12 de la nit de la vigília.
28	Revetlla de Sant Pere			Focs d'artifici. Menjar coca. Balls populars	
Juliol 10	Sant Cristòfol			Bany	Començava l'època dels bany de mar. Sant Cristòfol és un dels sants associats al culte de l'aigua.
22	Santa Magdalena	Vot de Vila	Capella de Santa Magdalena	Ofici solemne. Serenata a la Riera	Se celebrava a l'antic hospital on hi havia la capella de Santa Magdalena, on es troba ac- tualment l'Ajuntament.
27	Les Santes Juliana i Sempronia Patrones de la ciutat	Festa Major Les Santes	Arreu de la ciutat	Cercaviles. Gegants i nans. Concerts i espectacles Balls i Sardanes. Focs artificials Cursa popular <i>Missa de les Santes</i>	

DIA ADVOCACIÓ CELEBRACIÓ LLOC ELEMENTS BÀSICS COMENTARIS

Agost 7	Sant Albert Sant Gaietà	Benedicció de l'aigua	Convent de les Carme- lites. Esgl. St. Josep	Repartiment de l'aigua i anissos.	La Verge de l'Assumpció era la patrona de la ciutat fins al segle XIX.
15	Mare de Déu d'Agost	Antiga Festa Major	Arreu de la ciutat		Els mataronins acudien anti- gament a aquest aplec a l'er- mita de la veïna població.
Setembre 29	Sant Miquel	Aplec a St. Miquel del Cros (Argentina)	Església Sta. Maria	Processó	Antigament la confraria orga- nitzava processons els primers diumenges de maig i d'octubre.
Octubre 1 ^r . diumenge	Mare de Déu del Roser	Aplec	Ermita de Sant Simó	Sardanes. Sabres, castanyes i panellets.	És propi d'aquest dia menjar el "sabre" de sant Simó, pa ritual fet a base de pasta de brioix.
28	Sant Simó				
Novembre 1	Tots Sants	Castanyada	Arreu	Castanyes. Panellets.	Rifa de panellets als cafès. Al teatre es representava <i>El Tenorio</i> .

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
2	Dia dels morts		Cementiri Sta. Maria	Visita al cementiri	Les campanes tocaven a morts cada hora des de les dues de la tarda del dia de Tots Sants fins a la 1 de la tarda del dia 2. Comença el novenari d'ànimes. Es rifaven pans rituals.
11	Sant Martí	Aplec	Ermita de St. Martí de Mata.		És dels pocs que se segueix celebrant.
Desembre 8	La Puríssima	Festa religiosa		Ofici	Antigament celebraven la seva festa els gremis de Cerers i Adroguers.
13	Santa Llúcia	Festa de les cosidores.		Ofici Ball de tarda.	
21	Sant Tomàs	Fira de Sant Tomàs	Riera	Fira de Nadal Fira de gall dindi	
24	Vigília de Nadal Nit de Nadal		Església de Sta. Maria	Cantar "Maritines" Llibertats d'orgue Missa del gall	

DIA	ADVOCACIÓ	CELEBRACIÓ	LLOC	ELEMENTS BÀSICS	COMENTARIS
25	Dia de Nadal		Casal Parroquial Santa Maria	Fer cagar el tío Dinar de festa Pessebre monumental	Dinar familiar amb escudella, gall dindi rostit, torrons, neules i xampany. Antigament per Nadal i Sant Esteve s'anava a cantar pessebres.
28	Dia dels Innocents			Bromes públiques Penjar llufes	La jovenalla aprofita per penjar llufes, tronxos de col o bé un espardenyot a l'esquena del vianant. També es donaven plantofades amb un guant embrutat amb polvos a les galtes de les senyores.
30	L'home de les orelles				Broma que es fa als infants dient-los si han vist a l'home de tantes orelles com dies té l'any.
31	Santa Coloma Revetlla Cap d'any	L'home dels nassos		Revetlles públiques i privades Dotze campanades	Apareix a les primeres hores del matí del darrer dia de l'any. És semblant a l'home de les orelles.